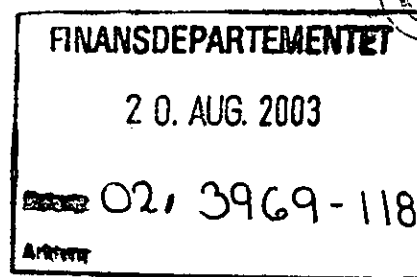


BBUs Nettverk for miljø og samfunnsansvar
GREEN BUSINESS NETWORK NORWAY



Lillehammer 18. august 2003

Finansdepartementet
Postboks 8008
0030 Oslo

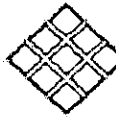
NA21 - Skisse til Nasjonal handlingsplan for bærekraftig utvikling. Uttalelse fra BBU's Nettverk for miljø og samfunnsansvar.

Vedlagt følger høringsuttalelsen fra BBU's Nettverk for miljø og samfunnsansvar til statssekretærutvalgets skisse til Nasjonal handlingsplan for bærekraftig utvikling.

Etter kafédialogen ble et utkast til uttalelse sendt både til nettverkets medlemmer og de øvrige deltakerne i kafédialogen med anmodning om kommentarer. Disse er innarbeidet i vedlagte uttalelse.

Vi har videre bearbeidet innspillene fra kafédialogen med tanke både på nettverkets eget arbeid og den videre dialog med statssekretærutvalget.

Med vennlig hilsen
Inge Aarhus



Lillehammer 18. august 2003

Finansdepartementet
Postboks 8008
0030 Oslo

NA21 - Skisse til Nasjonal handlingsplan for bærekraftig utvikling. Uttalelse fra BBU's Nettverk for miljø og samfunnsansvar.

Hva er BBU's Nettverk for miljø og samfunnsansvar

BBU's Nettverk for miljø og samfunnsansvar er et nettverk for bedrifter, myndigheter, nasjonale kunnskapsmiljøer og organisasjoner som arbeider aktivt med miljøutfordringer. Nettverket ble etablert i 1996 og har 45 medlemmer. Flertallet av medlemmene består av bedrifter. Nettverkets rolle har i første rekke vært å utvikle en møteplass med vekt på næringslivets behov, særlig gjennom forumsmøtene, og å legge til rette for økt kunnskap og kontaktskaping blant medlemmene.

Nettverket bygger sin virksomhet på at det er i samarbeidet mellom bedrifter, myndigheter, forskningsinstitusjoner og organisasjoner, at nye miljøeffektive løsninger skapes.

Nettverkets fokus er praktisk handling, der man kombinerer lønnsomhet og miljøeffektivitet, særlig gjennom kompetansehevning og forståelse for hvorledes dette fører til styrket omdømme. Prioriterte arbeidsområder for nettverket er:

- Energi, transport, klima og forurensning
- Bærekraftig produksjon
- Bedrifters samfunnsansvar (CSR)

Nettverket er en ledende tverrfaglig møteplass for nytenking og prosjektsamarbeid, særlig gjennom sine kvartalsvise forumsmøter.

Nettverket ønsker å bidra positivt og konstruktivt i det fremtidige arbeidet med NA21 og signaliserte dette bl.a. gjennom forumsmøtet og kafédialogen 12. august. Nettverkets uttalelse bygger i hovedsak på:

- Synspunkter og erfaringer som er fremkommet på kvartalsvise forumsmøter gjennom 7 år samt innspill og anbefalinger fra Kafédialogen 12. august 2003.
- Innlegget til VP Quality & Environment, Aleksander Mortensen, Tomra, i møtet 12. august 2003, se vedlegg

Det overordnede bildet

Nettverket er enig i at FNs Milleniumsmål legges til grunn for innretningen av den nasjonale handlingsplanen for bærekraftig utvikling og at fokus særlig rettes mot fattigdoms-problematikken og utarming av jordens naturressurser. Det er viktig at den valgte innretningen ligger fast over tid.

I en globalisert verden med grenseoverskridende miljødeleggelse og kamp om naturressursene, er det avgjørende at det foreligger omforente internasjonale avtaleverk og internasjonale fora som regulerer disse forholdene. Det er derfor viktig at myndighetenes sterke engasjement på området fortsetter, både med uforminskert styrke og over tid. Videre er det viktig at myndighetene i samarbeid med bedrifter, organisasjoner og kunnskapsmiljøer, bidrar til proaktiv handling. Nettverket har som mål å ligge i forkant av lover og regler.

Fattigdomsproblematikken med tilhørende problemer som arbeidsledighet, mangel på rent vann, høy sårbarhet, mangel på leseferdigheter m.v., er et spørsmål om utvikling lokalt og bærekraftig utvikling globalt. Her gjelder i høy grad ordet "Ingen kan gjøre alt, men alle kan gjøre noe". Verdenssamfunnets offentlige og private sektorer besitter både ressurser og kompetanse nok til å nå milleniumsmålene med god margin. Det er særlig økonomisk utvikling lokalt og u-landenes tilgang til verdensmarkedene som må sikres.

En særlig styrke, men også et krevende grep i NA21, er den helhetlige tilnærmingen til bærekraftsbegrepet, ved at miljømessige, økonomiske og sosiale parametere utgjør det bærende fundamentet. Nettverket gir full støtte til denne tilnæringsmåten.

Handlingsprinsipper

Nettverket har ingen merknader til handlingsprinsippene, men vil understreke at samordning av politikkområder ikke bare utgjør en viktig utfordring i relasjon til departementenes interne samordning, men også i forhold til en konsistent politikk for bærekraftig utvikling på tvers av sektorene, vertikalt i de ulike beslutningsnivåene og med tilslutning fra storsamfunnets mange aktørgrupper.

Virkemidler

Med loven om offentlige anskaffelser fra 2001 på plass, vil en bevisst holdning til livssyklus-kostnader og miljøkonsekvenser være et viktig bidrag fra offentlig sektor til bærekraftig utvikling, ved at leverandørkjeden må møte disse kravene.

Øko-effektivitet og industriell utvikling for å bidra til økonomisk vekst uten miljødeleggelse (jfr. faktor 4/10 problematikken), vil være avgjørende dersom FNs milleniumsmål skal nås.

Dette forutsetter fokus på teknologisk nyvinning, men også en stadig sterkere vektlegging av funksjonsøkonomi og systeminnovasjon.

Det er viktig med en gjennomgang av de økonomiske virkemidlene, slik at disse understøtter føringene i politikkområdene for bærekraftig utvikling. Både i kafédialogen, i forumsmøter og

i prosjektsammenheng, er det tydeliggjort at det er gjennom et godt samarbeid mellom offentlig og privat sektor og en riktig innretning av økonomiske og andre virkemidler, at de beste resultatene nås.

PRT-prosjektet (å få fram en bærekraftig transportløsning) til Fornebu, kan bli et eksempel på en innovativ og bærekraftig løsning fremkommet gjennom et samarbeid mellom myndigheter, næringsliv, kunnskapsmiljøer og organisasjoner. For at et så stort prosjekt skal bli vellykket, er langsiktighet en forutsetning, og det kan være ødeleggende for et prosjekt, dersom skiftende regjeringer endrer rammeforutsetningene.

Politikk for en bærekraftig utvikling

Skissen til NA21 er strukturert i følgende syv politikkområder:

1. Internasjonalt samarbeid for en bærekraftig utvikling og bekjempelse av fattigdom
2. Klima, ozonlaget og langtransportert luftforurensning
3. Biologisk mangfold og kulturminner
4. Naturressurser
5. Helse- og miljøfarlige kjemikalier
6. Bærekraftig økonomisk utvikling
7. Samiske perspektiver i miljø- og ressursforvaltningen

Prioriterte arbeidsområder for nettverket er som det tidligere fremgår:

- Energi , transport, klima og forurensning
- Bærekraftig produksjon og forbruk
- Bedrifters samfunnsansvar (CSR)

Nettverkets tilnæringsmåte til disse tre hovedutfordringene er å sette fokus på de ulike temaene og belyse ulike sider gjennom de kvartalsvise forumsmøter. Temaene følges så opp delvis gjennom seminarer og delvis gjennom prosjekter. Kafédialogen omhandlet i tillegg de to temaene:

- Avfall som ressurs
- Medvirkning og oppfølging

Energi , klima og forurensning

Klimaproblematikken er blant vår tids største miljøutfordringer. De varslede tiltakene for å nå Norges forpliktelser under Kyoto, bl.a. kvotesystemet for drivhusgasser, må harmoniseres med øvrige kvotesystemer slik at CO₂ reduksjoner kan omsettes fritt i et internasjonalt marked. Dette må også omfatte de fleksible instrumentene: JI (Joint Implementation) og CDM (Clean Development Mechanism).

Vi kan og må gjøre mer for å redusere de negative konsekvensene av ”oljealderen”, men samtidig fokusere på framtiden og raskt demonstrere de mulighetene som ligger i hydrogensamfunnet. Norsk Hydro har etablert teknologi for hydrogenstasjoner, bl.a. på Island, og de store bilprodusentene har i lang tid arbeidet med hydrogen / hybrid kjøretøyer. Disse er varslet lansert i volum om noen få år. Statkraft har også høye ambisjoner med sitt hydrogenprogram.

Norske myndigheter og norsk næringsliv er særdeles godt posisjonert til å bidra aktivt til opprettelsen av hydrogensamfunnet, og dermed også en enorm framtidig eksport og

kompetanseindustri. Det burde være mulig å etablere et strategisk samarbeid om et pilot hydrogenprosjekt, med subsidierte eller avgiftsfrie hydrogenbiler og fyllestasjoner. Uten aktive incentiver fra myndighetene, vil realiseringen av hydrogensamfunnet bli vesentlig forsinket.

Nettverket har engasjert seg i klimaproblematikken i flere år. Eksempler på dette arbeidet er:

- Nettverkets pågående prosjekt vedrørende arbeidsreiser, som gjennomføres i samarbeid med MD og Vegdirektoratet
- Fornebu-seminaret, som i forkant av Telenors utbygging på Fornebu bl.a fokuserte på energi, bygningsmaterialer og transport. I forbindelse med nettverkets Forumsmøte på Fornebu i fjor, ble en mulig baneløsning (jfr. PRT-prosjektet - å få fram en bærekraftig transportløsning til Fornebu) samt "Prosjekt Arbeidsreiser" tatt opp.
- Nettverket har initiert prosjektet "Klimaplaner for bedrifter".
- Bjørvika-seminaret tok utgangspunkt i at Bjørvika-utbyggingen skulle ha som mål at energiforbruket i driftsfasen skulle gå i null. Det er planlagt videre samarbeid med ENOVA i denne forbindelse.

Kafédialogen foreslo følgende prioriteringer vedr. Energi og klima:

1. Effektiv internasjonal kvotehandel
2. Transport – 1.) alternative drivstoffer, 2.) ta bort fordelsbeskatning av sykkel
3. Energikart (områder egnet for vindkraft, jordvarme etc) – hvor, hva, for hvem, samt energipyramide som prioriterer mellom ulike energibærere.
4. Bygg –1.) videreføre ØkoBygg, 2.) ENØK, 3.) varmepumper, 4.) spillvarme
5. Arbeidsreiser som del av bedriftenes CO₂ regnskap

Bærekraftig produksjon og forbruk

Som en oppfølging av WSSD i Johannesburg i fjor, satte FNs miljøprogram (UNEP) spørsmålet om bærekraftig produksjon og forbruk på dagsorden. (i Nairobi februar i år). Utgangspunktet var hypotesen om at dagens produksjons- og forbruksmønster ikke er bærekraftig, og at resultatet kan bli et sammenbrudd i økosystemer med mindre særlig:

- politiske og økonomiske rammebetingelser endres
- ny teknologi utvikles og tas i bruk

Bærekraftig produksjon og forbruk har i 10 år vært et politisk spørsmål i den norske miljødebatten, men det ligger utfordringer i å forstå hva begrepet innebærer, og ikke minst hvordan vi kan operasjonalisere begrepet.

BBUs Nettverk for miljø og samfunnsansvar har ved flere anledninger fokusert på bærekraftig produksjon og forbruk. Industriell økologi handler om å utvikle varer og tjenester med mindre miljøbelastning. I et industrielt økologisk perspektiv har industriens bidrag hittil i stor grad vært fokusert på forbedringer av eksisterende produkter og re-design av produktene.

Bedriftenes motivasjon for innsatsen ligger hovedsaklig på det bedriftsøkonomiske plan - reduserte kostnader og utvikling av forbedrete og mer konkurransedyktige produkter. Det er viktig at produsentene fortsetter arbeidet med å designe sine produkter for lengre levetid og for gjenvinning, men så lenge denne miljøgevinsten blir oppspist av økende forbruk, er dette ikke nok.

I dag er det de profesjonelle innkjøperne i så vel offentlig som privat sektor, som har mulighet til å etterspørre og være pådrivere for funksjoner fremfor varer, men varehandelen må også legge til rette for salg av funksjoner. I et funksjonsøkonomisk system, vil kundene kunne lease eller leie i stedet for eie de produkter som utfører nødvendige tjenestebehov.

Systeminnovasjon innebærer radikale løsninger som fordrer samarbeid mellom myndigheter, næringsliv og forbrukere. Felles for disse løsningene er at de vil kreve store, initielle investeringer i bl.a. infrastruktur, for å gi stor positiv miljøeffekt. Siden vi i Norge har gode tradisjoner for samarbeid mellom næringsliv, myndigheter og organisasjoner, foreligger det et godt utgangspunkt for et strategisk samarbeid på dette feltet.

Økt livskvalitet er ikke ensbetydende med fortsatt økende materielt forbruk, og mer miljøbevisste forbrukere er en forutsetning for et bærekraftig samfunn. Dette krever at forbrukerpolitikken blir langt tydeligere, og at forbrukerinformasjon innrettes mot dette målet.

Kafédialogen foreslo følgende prioriteringer vedr. Bærekraftig produksjon og forbruk:

- 1. Det offentlige rolle som forbilde, 1.) krav til underleverandører, 2.) Grønn stat som pådriver.*
- 2. Få miljøriktige produkter inn som mainstream/hovedprodukter, 1.) rammebetingelser som favoriserer økologiske produkter*
- 3. Premiere gode miljøinnkjøpere*
- 4. Varehandelens rolle, 1.) opplæring og kompetanse*

Bedrifters samfunnsansvar (CSR)

BBUs Nettverk for miljø og samfunnsansvar har engasjert seg i å formidle hvilke utfordringer som ligger i begrepet Corporate Social Responsibility (CSR), eller bedriftenes samfunnsansvar. Flere av medlemsbedriftene i nettverket har kommet svært langt i å forstå og tolke hva dette begrepet betyr for dem. Staten og næringslivet har forskjellige utfordringer, og ledende norske bedrifter har kommet et stykke på vei når det gjelder å operasjonalisere de utfordringene som sorterer under begrepet CSR.

Ledende bedrifter som Statoil, Storebrand, Hydro, Telenor og TOMRA har utformet sine handlingsplaner og styringssystemer innenfor CSR området. De har således kvalifisert seg for de viktigste børsindeksene i denne sammenheng. Det store flertallet av norske bedrifter vil derimot aldri kunne bli medlem av "best in class" indeksene, da de ikke er børnoterte.

SMB som norsk næringsliv hovedsakelig består av, og våre mest sentrale handelspartnere, kan ikke og bør heller ikke bli målt mot omfattende rapporteringsstandarder som Global Reporting Initiative. SMB bør derimot få verktøy som på en enkel måte gir et korrekt bilde av bedriftens energi og CO₂ utslipp, systematisk rapportering av avfallsgenerering, utslipp til luft og vann, og enkelte bransjespesifikke indikatorer, egnet til å demonstrere CSR-forbedringer over tid. Miljøfyrtårnordningen bør gis anledning til å demonstrere, at arbeid med miljø og samfunnsansvar er lønnsomt og utviklende også for de små og mellomstore bedriftene.

I skissen til NA21 fremgår det at Regjeringen vil føre en aktiv politikk vedrørende næringslivets CSR-arbeid. Nettverket kan bidra til dette bl.a. igjennom det etablerte samarbeidet med BI, NTNU og andre sentrale aktører. Nettverkets "nasjonale" CSR dugnad den 5. juni 2002 resulterte bl.a i:

1. Presentasjon av status i det norske CSR-arbeidet nasjonalt, samt i en nordisk og internasjonal sammenheng.
2. Innspill - med tilhørende prioriteringer - til Norges Forskningsråd over CSR-relaterte forskningsoppgaver.
3. Forankring av en nasjonal CSR-konferanse ved NTNU i Trondheim høsten 2003.
4. Rapport med anbefalinger av prioriterte arbeidsoppgaver og tiltak i det videre CSR-arbeidet, herunder forslag om en CSR-portal.

Kafédialogen foreslo følgende prioriteringer vedr. Bedrifters samfunnsansvar:

1. *Offentlige innkjøpere må stille krav til CSR-ledelse*
2. *Introduksjon av CSR i SMB stiller krav til 1.) enkle indikatorer, 2.) klar prioritering,*
3. *CSR arbeidet må kobles til resultater, bl.a gjennom 1.) standardisering og benchmarking, 2.) revisjon 3.) handlingsplaner*
4. *En CSR-portal vil være nyttig - fokus på 1.) best practice, 2.) bransjer 3.) incentiver for CSR-arbeidet*

Avfall som ressurs

Kafédialogen foreslo følgende prioriteringer vedr Avfall som ressurs:

1. *Marked og tillit - 1.) sertifiseringsordning/varedeklarasjon av verdikjeden, 2.) enhetlig avfallspolitik, 3.) fritak for mva ved ombruk, 4.) flere mål for materialgjenvinning*
2. *Stimulere til tverrfaglighet – 1.) Vugge til vugge-tenkning, 2.) Bedre rammebetingelser for økt innovasjon*
3. *Avfallsminimering – 1.) sertifisering av innkjøpere, 2. riktig emballasje, 3.) forbruksmønsteret, 4.) leie/lease/ikke eie (funksjonsøkonomi)*
4. *Datasystemer for ombruk – 1.) Mva fritak, 2.) Garantiordninger*

Medvirkning og oppfølging

BBUs Nettverk for miljø og samfunnsansvar har på mange områder en god kontakt med myndighetene, særlig med MD, men nettverket oppfordrer allikevel myndighetene til å føre en enda tettere dialog med næringslivet, herunder BBUs Nettverk for miljø og samfunnsansvar, slik at ytterligere samarbeid og gjennomføring av konkrete prosjekter kan diskuteres noe mer uformelt. Det er ingen mangel på diskusjonstemaer.

Myndighetene bør kunne finne gode muligheter for dialog og samarbeid med næringslivet, særlig innenfor de økonomiske og tilretteleggende virkemidlene som er skissert i NA21. Det er når myndighetene etablerer handlingsplaner som inkluderer næringslivets behov og rammebetingelser, at den kreative kraften som er nødvendig for å sikre øko-innovasjon, stimuleres.

Nettverket mener at aktiv medvirkning og oppfølging av handlingsplanen fra næringslivet krever flere definerte møteplasser og etablerte kontaktflater.

Kafédialogen foreslo følgende topprioriteringer vedr. Medvirkning og oppfølging:

1. *Statssekretærutvalget ønsket som dialogpart,*
 - o *Bør være lite og effektivt, men Næringsdepartementet bør delta.*
 - o *Tematisk videreføring – institusjonalisering av innspill for å få kontinuitet i prosjekter, samt evaluering av NA 21*

2. *Implementering av handlingsplanen i regjeringens virkemiddelapparat
SND/Eksportrådet. Næringslivet kan bidra til infostrategi, retningslinjer til
virkemiddelapparatet og deltakelse i prosessen.*

Forslag til noen strategiske områder for samarbeid

”The Economist” brakte for kort tid siden en analyse av de nordiske land, og fastslo ganske kategorisk at regionen utgjorde et unikt velstandshjørne i verden. Det er vel verdt å analysere hvilke forhold som har brakt de nordiske landene frem til denne posisjonen, bl.a. når det gjelder å fokusere på hvilke områder den nordiske samfunnsmodellen skiller seg fra andre, når det gjelder måter å organisere seg på.

Vannforsyning og vannressursforvaltning

Miljøvernminister Børge Brende har nylig overtatt vervet som formann i FNs kommisjon for bærekraftig utvikling. Et av hovedtemaene i de kommende to årene blir vann og sanitære forhold, som ledd i arbeidet med å nå FNs milleniumsmål. Her har Norge unik kompetanse.

Fattigdomsbekjempelsen, særlig sør for Sahara, fremstår som det fremste av FNs milleniumsmål, og vannforsyning og vannressursforvaltning er prioriterte områder i denne 2-års perioden. Vannforsyning kan og bør tilrettelegges som et strategisk samarbeidsområde med klare og gode roller for aktørene, f. eks:

- Myndigheter - policy og institusjonsbygging
- Næringsliv - infrastruktur, kompetanseoverføring og partnerskap
- NGOs - informasjon og opplysningsarbeid

Bærekraftig produksjon og forbruk

I løpet av den neste toårs-syklusen skal kommisjonen fokusere på energi, industriell utvikling og klima.

På den hjemlige arena bør fokus settes på bærekraftig produksjon og forbruk allerede nå. Også dette bør tilrettelegges som et strategisk samarbeidsområde, men rettet mot forholdene hjemme, hvor det bør utvikles et strategisk samarbeidsområde med klare roller for aktørene:

- Myndighetene - Utvikling av langsiktige rammebetingelser, bl.a for systeminnovasjon
- Næringslivet - øko-effektivitet og frikobling mellom økonomisk vekst og miljø-ødeleggelse
- Forskningsrådet – kunnskapsformidling og kunnskapsfrembringelse
- Organisasjonene - Informasjon og påvirkning av forbrukerne

Eksport- av miljøprodukter og miljøkompetanse

Utvidelsen av EU vil som kjent finne sted sommeren 2004, og EØS-avtalen skal justeres i henhold til dette. Den nye EØS- avtalen gir muligheter for utstrakt samarbeid mellom norsk næringsliv og de nye medlemslandene. Avtaleutkastet inneholder så langt en finansieringsordning, som har som siktemål å utjevne økonomiske og sosiale forskjeller, og som spesielt setter fokus på miljøet. Samtidig vet vi at bruken av overføringene vil være

mottakerorientert. Dette innebærer at norske produksjons- og kompetansebedrifter må posisjonere seg tidlig og konkurrere med øvrige aktører.

Store norske bedrifter har ofte sitt eget eksportapparat på plass, men når det gjelder SMB er situasjonen annerledes og det foreligger et betydelig potensiale for eksportrettede tiltak av norske miljøprodukter og –kompetanse. Det er derfor viktig at slike forhold blir ivaretatt ved reorganiseringen av virkemiddelapparatet (SND, Eksportrådet og Norges Turistråd).

Gjennom forprosjektet Green Region Norway arbeider BBU's Nettverk for miljø og samfunnsansvar med å etablere nettverk for økt eksport av norsk miljøteknologi og miljøkompetanse, særlig fra små og mellomstore bedrifter.

Oppfølging av handlingsplanen

Skissen til handlingsplan for bærekraftig utvikling representerer et etterlengtet og godt utgangspunkt for det videre arbeidet med NA21, og tilnærmingen gjennom Statssekretærutvalget, ledet av Finansdepartementet har vært hensiktsmessig. Nettverket ser det som viktig at arbeidet blir permanent, forankret på høyt nivå politisk og administrativt, sikret de ressurser som er nødvendig for en god fremdrift samt reflekterer mangfoldet av interesser i privat og offentlig sektor og blant organisasjonene.

Det vil imidlertid være viktig med ytterligere konkretisering av handlingselementene i NA 21, samt å tidfeste måloppnåelsen.

BBU's Nettverk for miljø og samfunnsansvar representerer med sin brede sammensetning av myndigheter, bedrifter, organisasjoner og kompetansemiljøer, en unik møteplass for en tverrfaglig tilnærming til videre konkretisering av innholdet i NA21, gjennom hele spekteret av årlige nasjonale konferanser, prosjektsamarbeid, tverrfaglige utredninger, idédugnader etc. En bred kontaktflate inn mot det politiske og administrative nivå hos myndighetene er derfor viktig for å få god effekt ut av arbeidet.

Det er ønskelig at det snarest mulig etableres et indikatorsett med bred enighet blant de nasjonale aktørene, som måler om utviklingen går i en bærekraftig retning eller ikke, i Norge og internasjonalt. Nettverket vil henlede oppmerksomheten mot parameterne i Global Reporting Initiative som et mulig utgangspunkt for indikatordebatten, særlig når det gjelder de miljømessige og sosiale indikatorene. Indikatorarbeide er krevende, og det er derfor nødvendig å ta med seg at "det beste ikke må bli det godes fiende" i påvente av et indikatorsett. Det bør vurderes om Riksrevisjonen kan forestå revisjonen av resultatoppnåelse.

Behovet for økt informasjon var et tema som gikk igjen i alle de seks gruppene som deltok i kafédialogen. BBU's Nettverk for miljø og samfunnsansvar vil derfor understreke viktigheten av at informasjonsarbeidet inkluderer alle aktørgrupper fra beslutningstakere til konsumenter.

Kafédialogen frembrakte en lang rekke forslag som vil bli lagt til grunn for nettverkets videre arbeid med NA21 i tillegg til de som allerede er nevnt i denne uttalelsen.

Vennlig hilsen

Inge Aarhus

Vedlegg: Innlegget til VP Quality & Environment, Aleksander Mortensen, Tomra
i Forumsmøtet 12. august 2003.
Oversikt over deltakere i forumsmøtet og kafédialogen 12. august



Kommentarer til Statssekretærutvalgets skisse til Nasjonal handlingsplan for bærekraftig utvikling

Aleksander Mortensen, VP Quality & Environment, TOMRA Systems ASA
Innlegg – BBU's Forumsmøte, 12. August 2003, Idèbanken, Oslo

Innledende ord

La meg først få takke Statssekretæren for orienteringen om innholdet i, og prosessen rundt arbeidet med handlingsplanen for bærekraftig utvikling. Jeg er sikker på at alle de tilstedeværende støtter meg i at en helhetlig og sektorovergripende integrering av miljø og tilstøtende 'CSR' temaer i statsbudsjettet er et prisverdig tiltak. Et tiltak som kan bidra til en systematisk tilnærming til utviklingen av et bærekraftig samfunn med tilhørende nødvendig bærekraftig økonomisk utvikling.

Mine tilmålte 20 minutter tillater dessverre kun rent fragmentariske kommentarer til de mest relevante temaene som blir drøftet i den omfattende skissen til handlingsplanen. Resultatene fra Kafèdialogen senere i ettermiddag vil derfor danne grunnlaget for høringsuttalelsen som vi håper vil bli nyttig i myndighetenes videre arbeid.

Det er derfor naturlig for meg i dette innledende innlegget å fokusere på de fire områdene som er mest relevante for nettverkets arbeid;

1. Politikk for bærekraftig utvikling
2. Klima og energi
3. Bedriftenes samfunnsansvar / CSR
4. Samarbeid myndigheter og næringsliv

Men før jeg begynner er på sin plass å gjøre oppmerksom på at jeg i dette innlegget hovedsakelig representerer TOMRA Systems ASA hvor jeg fungerer som Miljødirektør. Jeg representerer også Nettverket i kraft av mitt verv som medlem av nettverkets faglige råd. Jeg representerer derimot helt sikkert ikke et samlet Norsk næringsliv.

Om BBU's Nettverk

BBUs Nettverk for miljø og samfunnsansvar er et nettverk for bedrifter, myndigheter, nasjonale kunnskapsmiljøer og de organisasjonene som arbeider aktivt med miljøutfordringer. Nettverket ble etablert i 1996 og har i dag 45 medlemmer, hvor bedrifter utgjør flertallet. Nettverkets rolle har vært å utvikle en møteplass med hovedvekt på næringslivets behov, samt å legge til rette for økt kunnskap og kontaktskapning blant medlemmene.

Nettverket bygger sin virksomhet på at det er i samarbeidet mellom bedrifter, myndigheter, forskningsinstitusjoner og organisasjoner at nye miljøeffektive løsninger kan skapes.

Dette samarbeidet er kritisk viktig da det å utvikle et bærekraftig samfunn krever både kapital og gjennomføringsevne, forskning og utvikling, rammebetingelser og insentiver og ikke minst kritiske og pågående organisasjoner med bred basis i samfunnet generelt.

Nettverkets fokus er å skape økt lønnsomhet og miljøeffektivitet, særlig igjennom kompetanseheving og styrket omdømme for de bedriftene som tar ansvar igjennom et aktivt engasjement innenfor miljø og CSR generelt.

I sitt videre arbeide ønsker Nettverket å styrke miljøarbeidet igjennom et sterkere fokus på miljø som en vesentlig del av bedriftenes totale samfunnsansvar, og det er med glede jeg registrerer at skissen til NA21 også har ambisjoner om å gjenopprette fokuset på miljøaspektene av bærekraftig utvikling.

Politikk for en bærekraftig utvikling

Skissen til Handlingsplan for bærekraftig utvikling diskuterer et sett handlingsprinsipper som skal ligge til grunn for arbeidet, og en rekke virkemidler som skal bidra til å påvirke næringslivets og forbrukernes adferd. Blant de økonomiske virkemidlene nevnes panteordninger som et eksempel på virkemiddel som gir et økonomisk insentiv for positiv adferd.

TOMRA er involvert i innsamling og gjenvinning av drikkevareemballasje i 43 markeder på 3 kontinenter hvor vi er deltakende i å samle inn mer enn 25 milliarder flasker og bokser – noe som høres imponerende ut, men som allikevel kun representerer ca. 3% av det årlige globale forbruket av drikkevareemballasje.

Effekten av panteordninger for drikkevareemballasje er udiskutabel og der hvor panten er høy nok til å sikre et attraktivt insentiv for forbruker oppnås ofte en innsamlingsgrad for brukt drikkevareemballasje på over 90% - uten kostnad for myndigheter og forbrukere – og til det beste for miljøet.

Vi har kommet et godt stykke på veien mot å gjøre slutt på tidligere tiders 'skitne' industri, og slike positive og aktive virkemidler som pant bør kunne tas i bruk mer utstrakt, ikke kun for å redusere negative miljøpåvirkninger – men også for å stimulere til positiv adferd og øko-innovasjon.

En bred forståelse av hvorfor det er viktig å arbeide for å oppnå et mer bærekraftig samfunn er viktig og må forankres politisk, i næringslivet og blant forbrukerne. Innovasjon og etterspørsel etter økoeffektive produkter og tjenester oppstår kun der hvor slike produkter og tjenester enten er bedre eller rimeligere enn alternativene, eller der hvor det å bidra til en mer miljøvennlig verden oppfattes som en positiv tilleggsdimensjon.

Tilgang til forståelig og relevant informasjon om de miljøpåvirkninger som er forbundet med produkter og tjenester er derfor avgjørende nødvendig dersom forbrukerne og næringslivet skal kunne foreta valg basert også på produktets miljøprestasjon.

Målet bør selvsagt være å komme i en situasjon der positive insentiver og øko-innovasjon har påvirket produkter og tjenester så mye at også 'mainstream' produkter tar miljøprestasjon inn i seg i tillegg til dagens kvalitetskriterier. Enkelte bedrifter har kommet i gang med dette; bl.a. HÅG som fokuserer vel så mye på sine stolprodukters miljøegenskaper som på de mer vanlige egenskapene som ergonomi, design og pris. KLP har etablert etisk screening av alle investeringer i sine pensjonsfond og ikke som mange andre investorer kun i en liten andel av porteføljen.

Logikken med å tilrettelegge for en liten andel 100% økologisk jordbruk i stedet for å innarbeide gode miljømessige betraktninger i alt landbruk er vanskelig å se, i likhet med at miljø og etiske betraktninger kun skal være gyldige for miljøfondet som forvalter en marginal kapital sett i forhold til det ordinære oljefondet. Men dette har jeg forstått muligens er under endring.

Fattigdomsbekjempelse

Målet om å oppnå en mindre 'u-bærekraftig' utvikling i vår globaliserte verden krever internasjonale avtaler, organisasjoner og møteplasser som kan bidra til realisering av de visjonene og målene som er utmeislet bl.a i FNs Millenniumserklæring og sluttdokumentene fra Rio og Johannesburg.

Skissen peker på fattigdomsbekjempelse og økonomisk utvikling som vesentlige aspekter i utviklingen mot en bærekraftig utvikling.

Norsk næringsliv har unektelig mye å bidra med når det gjelder overføring av kompetanse og teknologi til utviklingsland, kanskje særlig innenfor energi, IT, infrastruktur, forskning og utvikling og miljøteknologi.

Men, norsk næringsliv har tradisjonelt også gode tradisjoner innenfor ledelse, corporate governance, respekt for menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter og aksept for at arbeidstakere er komplette individer som i tillegg til rollen som arbeidstaker også har andre roller og behov. Disse behovene må dekkes for at medarbeideren skal forbli verdiskapende både for bedriften, samfunnet og seg selv og egen familie.

Norsk næringsliv kan bidra til å overføre både teknologi og holdninger til stater og markeder i utvikling. Det er imidlertid vesentlig at vi respekterer lokal kultur og holdninger i de landene vi ønsker å gjøre forretninger. I TOMRA har vi som policy at våre selskaper i utlandet alltid skal ledes av lokale ledere, men gjerne med eksperter og rådgivere med erfaring fra TOMRAs virksomhet i andre markeder. Dette resulterer i relativt lite 'direktivstyring' fra sentralt hold, og desto mer vekt på arbeidet med å fostre forståelse for vår "mission", våre verdier og vår organisasjonskultur. Alt dette for at lokale ledere og medarbeidere skal kunne oversette TOMRAs overordnede kultur og verdier til lokale forhold.

Klima og energi

Skissen til NA21 peker på viktigheten av et nasjonalt og internasjonalt ansvar for å motvirke globale klimaendringer.

Nettverket har engasjert seg i klimaproblematikken i flere år. Eksempler på dette arbeidet er;

- Nettverkets pågående prosjekt vedrørende arbeidsreiser som gjennomføres i samarbeid med MD, Vegdirektoratet og flere medlemsbedrifter.
- Diskusjoner rundt lokaliseringen av Telenor på Fornebu igjennom Fornebuseminaret i forkant av utbyggingen som bl.a. fokuserte på energi, bygningsmaterialer og transport; og sist i forbindelse med Nettverkets Forumsmøte på Fornebu i fjor som tok opp en mulig baneløsning og arbeidsreiser.
- Nettverket har hatt aktivitet rundt etablering av klimaplaner for bedrifter
- Bjørvika seminaret tok utgangspunkt i at Bjørvikautbyggingen skulle ha som mål at energiforbruket i driftsfasen skulle gå i null. Det er planlagt videre samarbeid med ENOVA.

De varslede tiltakene for å nå Norges forpliktelser under Kyoto, bl.a. kvotesystemet for drivhusgasser må harmoniseres med øvrige kvotesystemer slik at CO2 reduksjoner kan omsettes fritt i et internasjonalt marked. Dette må også omfatte de fleksible instrumentene; JI (Joint Implementation) og CDM (Clean Development Mechanism).

Det er sannsynligvis ukjent for de fleste tilstedeværende at TOMRA har et betydelig engasjement i Brasil. I forbindelse med en mulig utvidelse av våre gjenvinningsaktiviteter der har vi undersøkt muligheten for å få kreditert CO2 reduksjoner basert på prinsippet om at innsamlet og gjenvunnet aluminium og plast unngår utslipp av CO2 forbundet med primærutvinning. Attraktiviteten av et slikt prosjekt er helt avhengig av et fungerende CDM system med fritt omsettbare reduksjonskvoter.

Dette forholdsvis lille prosjektet illustrerer at kvotesystemet er et spennende konsept som kan gi store gevinster gitt harmonisering og utvikling av en standard metode for å verifisere og omsette CO2 reduksjoner internasjonalt.

Klima problematikken er vår tids kanskje største miljøutfordring. Vi kan og må gjøre mer for å redusere de negative konsekvensene av 'oljealderen', men vi må samtidig fokusere på framtiden og raskt demonstrere de mulighetene som ligger i hydrogensamfunnet. Norsk Hydro har etablert teknologi for hydrogenstasjoner bl.a. på Island, og samtlige store bilprodusenter har i lang tid arbeidet med hydrogen / hybrid kjøretøyer. Disse er varslet lansert i volum om noen få år.

Norske myndigheter og norsk næringsliv er særdeles godt posisjonert til å bidra aktivt til opprettelsen av hydrogensamfunnet, og dermed også en enorm framtidig eksport og kompetanseindustri. Det burde være mulig å etablere et pilot hydrogenprosjekt med subsidierte eller avgiftsfrie hydrogenbiler og fyllestasjoner f. eks i Oslo. Uten aktive insentiver fra myndighetene er jeg redd realiseringen av hydrogensamfunnet i flere år framover blir offer for den berømte ligningen om høner og egg...

Bedriftenes samfunnsansvar

Nettverket har engasjert seg i å forstå hvilke utfordringer som ligger i begrepet *Corporate Social Responsibility*, eller bedriftenes samfunnsansvar. Flere av medlemsbedriftene i Nettverket har kommet svært langt i å forstå og tolke hva dette begrepet betyr for dem.

Det er min forståelse at CSR rett og slett er en operasjonalisering av det opprinnelige 'bærekraftig utvikling' begrepet – tilpasset omfanget og systemgrensene for bedrifter. Den

Norske stat og norsk næringsliv har forskjellige utfordringer, og ledende norske bedrifter har kommet et stykke på veien mot å operasjonalisere de utfordringene som sorterer under begrepet CSR.

Ledende bedrifter som Statoil, Storebrand, Hydro, Telenor og TOMRA har utformet sine handlingsplaner og styringssystemer innenfor CSR området. Dette har i mange tilfeller blitt positivt mottatt, og alle de nevnte bedriftene er inkludert i flere SRI (*Socially Responsible Investment*) indekser, bl.a DJSI World og FTSE4Good.

Det store flertallet av norske bedrifter vil derimot aldri kunne bli medlem av disse 'best in class' indeksene, rett og slett på bakgrunn av at de ikke er børsnoterte og dermed heller ikke inngår i de aksjeuniversene som ligger til grunn for utvelgelsen av selskaper til vurdering for SRI indeksene.

Små og mellomstore bedrifter som hovedsakelig opererer i Norge og våre mest sentrale handelspartnere kan ikke, og bør heller ikke bli målt mot omfattende rapporterings-standarder som Global Reporting Initiative eller andre krav utarbeidet for multinasjonale selskaper.

Små og mellomstore bedrifter bør derimot få verktøy som på en enkel måte danner et bilde av bedriftens energi og CO2 utslipp, systematisk rapportering av avfallsgenerering, utslipp til luft og vann, og muligens enkelte andre bransjespesifikke indikatorer egnet til å demonstrere forbedring i miljøprestasjon over tid.

I dag er jungelen av indikatorstandarder og 'best practice' verktøy så stor at jeg mistenker at økonomisjefer rundt i hele Norges land gir opp å utvikle et miljøregnskap til og med før de har kommet skikkelig i gang med oppgaven.

Hvordan skal man f. eks tolke begrepet 'ikke-ubetydelige miljøpåvirkninger' når man driver et bakeri, et skitrek eller en liten møbelfabrikk?

GRIP senter har utarbeidet mange gode hjelpemidler for norsk næringsliv, og bidrar aktivt til de som allerede er interessert. Men, den store underskogen av bedrifter i Norge vil neppe aktivt delta i miljøarbeidet med mindre positive tiltak som bl.a. Miljøfyrtårnsordningen får anledning til demonstrere at miljøarbeid er lønnsomt og utviklende også for de små og mellomstore.

Nå er det på ingen måte umulig å rapportere om miljøprestasjon i henhold til regnskapslovens krav, men det krever ressurser. TOMRA ble f. eks nylig utpekt av PROSUS ved universitetet i Oslo som et av kun 4 børsnoterte selskaper i et utvalg på over 100 som ble vurdert til å rapportere 'svært tilfredstillende' i henhold til kravene i regnskapsloven.

Skissen til handlingsplanen hevder at regjeringen vil føre en aktiv politikk vedrørende næringslivets CSR. Nettverket kan bidra til dette bl.a. igjennom det etablerte samarbeidet med BI og NTNU. Nettverkets CSR Dugnad den 5. juni 2002 resulterte i bl.a;

- En rapport som legger grunnlaget for videre arbeid med CSR i nettverket
- Nettverkets innspill til Forskningsrådets arbeid med et eventuelt CSR program
- Forankring av den nasjonale CSR konferansen ved NTNU til høsten – med CSR utdanning som hovedfokus.

- Starten på arbeidet med å utrede en CSR portal, gjerne i samarbeid med GRID for å styrke det nasjonale CSR arbeidet også mot andre enn de aller mest profilerte bedriftene.

Samarbeid myndigheter og næringsliv

Skissen oppfordrer næringslivet til å ta frivillige skritt i retning av bærekraftig utvikling, og nevner at myndighetene vil etablere et forslag til prosess og samarbeidsområder for videre dialog med næringslivet.

Nettverket har nå oppnådd god kontakt med myndighetene, særlig med MD, men også NHD er med i nettverket.

Nettverket oppfordrer allikevel myndighetene til å føre en enda tettere dialog med næringslivet, og da spesielt Nettverket, slik at ytterligere samarbeid og gjennomføring av konkrete prosjekter kan diskuteres noe mer uformelt.

Det er ingen mangel på temaer for diskusjon. I et Nettverksmøte gjennomført hos GRIP senter for en tid tilbake ble bl.a følgende temaer listet opp fra medlemmene;

- Burson Marsteller anbefalte en "grønnvasking" av regelverket for å sikre at det går i en bærekraftig retning.
- SND anbefalte bedre dialog mellom kunnskapsmiljøene, og NLH uttrykte ønske om tidsavgrenset utplassering av forskere i næringslivet for å løse konkrete oppgaver.
- Telenor gav uttrykk for at virkemidlene er et hinder for enkelte oppgaver, eks. sykkelbruk og fordelsbeskatning.
- NSB ønsket å drøfte nasjonal transportplan med bl.a. MD
- GRIP ønsket å drøfte manglende samordning mellom departementene
- NAF ønsket å drøfte kollektivtrafikk og utvikling av bytrafikk med bl.a. MD
- ECON påpekte behovet for å få SMB'er på CSR banen.

Myndighetene bør kunne finne gode muligheter for dialog og samarbeid med næringslivet, særlig innenfor de økonomiske og tilretteleggende virkemidlene som er skissert i skissen til Nasjonal handlingsplan for bærekraftig utvikling. Det er når myndighetene etablerer handlingsplaner som inkluderer næringslivets behov at den kreative kraften som er nødvendig for å sikre øko-innovasjon stimuleres.

Nettverket hevder at aktiv medvirkning og oppfølging av handlingsplanen fra næringslivet krever definerte møteplasser og etablerte kontakflater.

--

Nå er jeg temmelig sikker på at min tilmålte tid er over, men jeg håper at jeg har pekt på enkelte temaer som vi kan arbeide videre med i Kafèdialogen etter lunsj.

På vegne av Nettverket vil jeg gjerne få uttrykke glede over at skissen til Nasjonal handlingsplan for bærekraftig utvikling berører et bredt spekter av temaer samt at virkemidlene som søkes brukt for å nå de ambisiøse målene allerede nå begynner å ta form.

Min erfaring er at nøkkelen til suksess i miljøarbeid i næringslivet er fokus på informasjon, opplæring, forankring, ansvar for resultatoppnåelse, definerte virkemidler og feiring av små og store seire underveis.

Kan jeg se fram til en skikkelig nasjonal feiring av Norges oppnåelse av bærekraftig utvikling om noen år?...

Takk for meg!



Deltakere – Forumsmøte 12. august 2003

1. Andersen, Line	Forbrukerrådet
2. Bjerk, Jan	Miljøstrategi
3. Brunborg, Øystein	Norges Landbrukshøgskole
4. Eide, Merete Høgaas	Tine
5. Engstad, Linda	Blekkulf
6. Farstad, Karstein	NAF
7. Foss, Solfrid	NHO
8. Fosse, Lars	NHD
9. Gjestvang, Anne Lise	Lillehammer Miljø
10. Gløersen, Terje	Norges Rederiforbund
11. Hambro, Ellen	Miljøverndepartementet
12. Haugsjå, Sigmund	Lillehammer Miljø
13. Henriksen, Asle Rein	KPMG
14. Hotentot, Job	KPMG
15. Isager, Eva Britt	GRIP
16. Killingland, Tore	Norges Naturvernforbund
17. Kjørven, Olav	Utenriksdepartementet
18. Kroglund, Andrew P.	Blekkulf
19. Lindahl, Tor Jørgen	LO
20. Lindberg, Ylva	KLP
21. Lindseth, Anne Helene	HSH
22. Litangen, Cato	GRID
23. Lone, Øyvind	Miljøverndepartementet
24. Lutnæs, Knut	Coop
25. Moe, Ingunn	Norsk Hydro
26. Mortensen, Aleksander	Tomra
27. Munkelien, Eli Bleie	DNV
28. Mørch, Torgeir	Forsvarsbygg
29. Næss, Eva Henriette	Volvo
30. Pretlove, Bente	DNV
31. Sanne, Dag	BBU
32. Skjelhaugen, Odd Jarle	Norges Landbrukshøgskole
33. Skaar, Bjørn	Miljøverndepartementet
34. Slettemark, Brita	Miljøverndepartementet
35. Standley, Martin	GRIP
36. Stormoen, Halvor	Hastor
37. Sætra, Inger Lene	Tine
38. Thonstad, Knut	Finansdepartementet
39. Ulstein, Kristen	Grønn hverdag
40. Wøien, Halvor	LO
41. Wilberg, Janne	Forsvarsbygg
42. Wilhelmsen, Dag	Flytoget

43. Øie, Leif	Norconsult
44. Østlie, Bjørn Øyvind	Lindum
45. Aarhus, Inge	Lillehammer miljø